

Naslov originala:

Living on Your Own Terms: *What is Real Rebellion?*

OSHO

Copyright © 2013, OSHO International Foundation,

www.osho.com/copyrights

All rights reserved. The material in this book is selected from various talks by Osho given to a live audience. All of Osho's talks have been published in full as books, and are also available as original audio recordings. Audio recordings and the complete text archive can be found via the online OSHO Library at www.osho.com

OSHO® is a registered trademark of Osho International Foundation,

www.osho.com/trademarks.

Za izdanje na srpskom jeziku © Publik praktikum 2021

ZA IZDAVAČA:

Marko Sabovljević

UREDNIK:

Marina Sabovljević

PREVOD:

Irina Vujičić

LEKTURA I KOREKTURA:

Nataša Ninković

DIZAJN KORICE:

Siniša Subotić

ŠTAMPA:

Alpha print, Zemun

TIRAŽ:

1.000

IZDAVAČ:

Publik praktikum, imprint Harmonija

Dobrovoljačka 10/I, Zemun

office@publikpraktikum.rs

011/4202 544; 011/4202 545

GODINA IZDANJA:

2021

Sva prava su zadržana. Nijedan deo ove knjige ne sme se kopirati ni prenositi u bilo kom obliku ili bilo kojim sredstvima, elektronskim ili mehaničkim, uključujući foto-kopiranje, snimanje ili bilo koji sistem za skladištenje i pretraživanje informacija, bez pismenog odobrenja izdavača.

OSHO

Živeti po sopstvenim pravilima

Šta je prava pobuna?

HARMON**IA**

Sadržaj

<i>Uvod</i>	11
-------------------	----

1 Oproštaj sa prošlošću	15
--------------------------------------	----

- Šta je istinska pobuna? I u čemu je razlika između akcije i reakcije buntovnog ljudskog bića?
- Možete li da kažete nešto više o nasilju kao izrazu pobune?
- Čuo sam da govorite da nam je dovoljno da samo postojimo, da ništa ne treba da radimo da bismo bili u bogu. Ali ja imam taj osećaj da moram da „radim” da bih bio vredan, dostojan, da doprinosim, da dam nešto. A kažete da je bog u meni, jasno mi je da tražim unutra neki koncept koji sam dobio spolja. To je poput gledanja u bunar noću. Vidim odraz i pomislim da je to dno, ali to je tek površina. Čak i kada znam da samo treba da se opustim i sačekam umesto da bilo šta tražim, ja i dalje razmatram sopstvene koncepte o onome što bi trebalo da se desi. Molim vas da to prokomentarišete.
- Jedan od najlepših i najopuštenijih prostora za koje znam je prostor reći „da” i prihvatanje sebe i drugih. Da li biste rekli nešto o tom „da” kao delu pobune?

2 Razumevanje je sloboda	45
---------------------------------------	----

- Sveštenici, monahinje i rođaci koji su mi oblikovali život sada su stari. Većina ih je umrla. Čini mi se besmislenim da se bunim protiv tih onemoćalih staraca. Nisam sveštenik i nisam doktrina. Smatram da je pobuna protiv bilo čega izvan mene samog potpuno gubljenje vremena i jednostavno promašaj.

To čini situaciju daleko zamršenijom i besmislenom. Čini se da biće mora da se pobuni protiv bića. Prihvatam da suštinsko biće – prvobitno lice – ne treba da se bavi pobunom. To je dresirano biće, izgovor. Ali to je jedino „biće” koje imam ili znam i kojim mogu da se pobunim. Kako se izgovor buni protiv izgovora?

- Zašto je uopšte ljudima odvrćena pažnja od njihovog prvobitnog bića?
- Čitavog života pokušavam da se promenim, ali čini mi se da se nikada ništa ne menja, uvek sam isti. Ima li nade za mene?
- Svestan sam svoje potrebe za tuđim odobravanjem i prihvatanjem. Ne želim da ta potreba rukovodi mnome. Kako da to razrešim?
- Kad god sam se u životu osećao jedno i nesrećno, uvek bi nastupio momenat kad bih se jednostavno smejaio samom sebi, osetio kako mi se vraća sloboda i shvatio da sam samo prestao da volim sebe. Taj zaključak možda nije naročito dubokouman, ali u tom trenutku shvatanja uvek se zapanjim kada vidim koliko sam lako, koliko dugo i zbog čega spreman da se odreknem ljubavi prema samom sebi. Je li to koren patnje mnogih ljudi ili ja to umišljam?

3 Rođeni ste sa hrabrošću 83

- Osećam se podeljeno na dva dela – jedna polovina ide ka nepoznatom, a druga ka onome što mi je iz prošlosti poznato. Kada sam blizu da se odreknem onoga za šta verujem da je moje, uspaničim se iako čeznem da odem u nepoznato o kojem govorite. Molim vas, dajte mi hrabrosti da napravim sledeći korak.
- Da li je odricanje od sveta i društva deo buntovničkog duha?
- Šta je pošlo naopako? Zašto ljudi pristupaju svemu novom sa oklevanjem i strahom umesto sa radoznalom radošću?
- Ponekad se nakon meditacije osećam izvanredno dobro i čilo, a onda se plašim da ponovo osetim uticaj ljudi da se ne bih vratio svom starom umu. Možete li da kažete nešto o energijama i iskustvima, i kako da se krećemo pijacom a da na nas ne utiču drugi ljudi koji ne poseduju tako dobru energiju?

4 Prokrčite put hodajući103

- Anarhija prosto znači odsustvo autoriteta, vlasti, što je sjajno. Ali u svakodnevnom jeziku ima značenje „odsustvo discipline”. Zbog čega je nastala ta zabuna? Da li biste rekli nešto o disciplini, naročito u odnosu na pobunu?
- Jednom ste rekli da je ovo veoma divan svet, ali da je u pogrešnim rukama. Slažem se celim bićem. Osećam to. Ali kako da zaustavimo te pohlepne ruke koje muče prirodu i porobljavaju ljudska bića ako se ne borimo i ne pružimo otpor? Zar nije potrebno uništiti staro da bi se izgradilo novo?
- Roditelji su izuzetno razočarani mnome, stalno brinu. Omogućili su mi život i kako mogu da im okrenem leđa? Šta dugujem svojim roditeljima?
- Kada slušam svoja osećanja, svoj unutrašnji glas, oni mi govore da ne radim ništa osim da spavam, jedem i zabavljam se na plaži! Plašim se da sledim ova osećanja jer mislim da ću postati preslab da bih preživio u ovom svetu. Hoće li me postojanje zaštititi kada dozvolim sebi da se opustim?

5 Kada svi glasovi zaneme125

- Koja je razlika između ljudske prirode, instinkta i navike? Ima li načina i sredstava da se oni promene?
- Ponekad mi je teško da živim u ovom svetu jer vidim koliko su ljudi surovi i koliko gaze jedni druge. To me duboko vređa, ponekad i fizički, i osećam se ranjivo kao dete. Molim vas, recite mi kako da se nosim s tim.
- Osećanje niže vrednosti još uvek dominira mojim životom i toliko ga se jako držim da se očajnički plašim da ga se uopšte oslobodim. Bio je ovo dug i težak put do sada.
- Kako da znam koji je od mnogih glasova u meni taj koji dopire od pravog bića da me vodi? Kako da budem siguran da ne potiče od nesvesnog?

Epilog145

Kako da postanem svetlo sam za sebe?

O Oshou149

ŽIVETI PO SOPSTVENIM
PRAVILIMA

Uvod

Buntovnik poseduje višedimenzionalne kvalitete. Kao prvo, buntovnik veruje samo u sopstveno iskustvo. Njegova lična istina ujedno je i njegova jedina istina; nijedan prorok, mesija ni spasitelj, nikakvi sveti spisi ni drevna tradicija ne mogu mu dati njegovu istinu. Oni mogu pričati o istini, mogu galamiti o istini, ali znati *o* istini nije isto što i znati samu istinu. *O* u suštini znači okolo – znati o istini znači ići okolo, kružiti oko nje. Ali takvim kruženjem i okolišanjem nikada ne dospete do samog centra.

Buntovnik nema sistem ubeđenja i verovanja – bez obzira na to da li je teist ili ateist, hindiusta ili hrišćanin, on je tragač, istraživač, onaj koji uvek postavlja pitanja i traži odgovore. Ali ovde moramo razjasniti jednu veoma suptilnu razliku: buntovnik nije egoista. Ni egoista ne želi da pripada nijednoj crkvi, nijednoj ideologiji, niti ikakvom sistemu verovanja, ali njegov razlog za to izdvajanje nije isti kao buntovnikov. On ne želi nikakvu pripadnost zato što ima previsoko mišljenje o sebi. Previše je egoističan; može da bude jedino samostalan.

Buntovnik nije egoista; on je potpuno nevin. Odsustvo vere kod njega ne predstavlja aroganciju, već je to izraz skromnosti i poniznosti. On jednostavno poručuje: „Sve dok ne pronađem sopstvenu istinu, sve pozajmljene istine samo me opterećuju; one me nikada neće rasteretiti. Mogu steći znanje i postati obrazovan, ali tako ništa neću saznati sopstvenim bićem; neću biti očevidac nikakvog događaja.”

Buntovnik ne pripada nijednoj crkvi, niti bilo kojoj organizaciji zato što ne želi da bude imitator. Želi da ostane čist i nezagađen

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

kako bi mogao da traga i istražuje bez ikakvih predrasuda i kako bi ostao otvoren bez ikakvih unapred izgrađenih ideja. I on svemu pristupa kao skromna i smerna osoba. Buntovnik poštuje tu svoju nezavisnost, a takođe poštuje i nezavisnost svih ostalih ljudi. Uvažava sopstvenu božansku prirodu i isto tako uvažava uzvišenost i božansku prirodu čitavog univerzuma. Zapravo, čitav univerzum je njegov hram – baš zato je i napustio male hramove koje je napravio čovek. Čitav univerzum mu je sveta knjiga – zato je i odbacio sve svete spise koje je napisao čovek. Ali nije to učinio iz arogancije, već zbog svoje smerne potrage. Buntovnik je bezazlen i nevin poput deteta.

Druga dimenzija njegovih vrlina odnosi se na njegovu težnju da ne živi ni u prošlosti, koja više ne postoji, ni u budućnosti, koja još uvek nije stigla, već da živi u sadašnjosti sa što je moguće više svesti i budnosti. Drugim rečima, da svestan živi u trenutku. Ljudi obično žive kao somnambulisti, mesečari. Buntovnik pokušava da živi život u budnom i svesnom stanju. Svesnost je njegova religija, svesnost je njegova filozofija, svesnost je njegov način života.

Treća dimenzija njegovih vrlina odnosi se na to da njega ne interesuje dominacija nad drugim ljudima. On ne žudi za vlašću, ne privlači ga moć, jer je to nešto najružnije na svetu. Žudnja za vlašću uništila je čovečanstvo i nije mu dozvolila da postane kreativnije, lepše, zdravije i prosperitetnije. I baš ta žudnja za vlašću vodi ka sukobima, ljubomornim nadmetanjima i rivalstvima i, u krajnjoj liniji, ka ratovima. Ona je u korenu svih ratova. Ako pogledate celokupnu ljudsku istoriju, ona nije ništa drugo do istorija ratova, međusobnog ubijanja. Zvanični razlozi se menjaju, ali ubijanje neprestano traje. Čini se da su ti zvanični razlozi samo izgovori; pravi razlog je činjenica da čovek voli da ubija, da zapravo uživa u tome.

U jednoj od Ezopovih basni, koje spadaju u red najboljih basni na svetu, tako su jednostavne a tako važne, mala ovca pije vodu iz planinskog, kristalnobistrog potoka. Tu se onda pojavljuje veliki lav i, naravno, ovca mu odmah zapadne za oko – vreme je za doručak. Ali prvo mora da pronađe izgovor. I nakon nekoliko trenutaka razmišljanja reče on ovci: „Pa ti prljaš ovaj potok! Znaš li ti da sam ja kralj ove džungle?!”

Jadna ovčica mu odgovori: „Znam, ali Vaše Visočanstvo, potok ne teče ka Vama. Ja stojim ispod Vas, pa čak i ako zagađujem potok,

ta prljava voda odlazi nizvodno – ne ide ka Vama. Zapravo, Vi ga meni zagađujete i ja pijem tu prljavu vodu. Stoga Vaša logika nije ispravna.”

Lav je shvatio poentu i veoma se razbesneo. Rekao joj je: „Nemaš nikakvog poštovanja prema starešinama. Kako se uopšte usuđuješ da se raspravljaš sa mnom?!”

Jadna ovčica reče: „Nisam se raspravljala, samo sam iznela činjenice. I sami možete da vidite da potok teče ka meni.”

Lav je začutao na trenutak. „Sad sam se setio! Ti si iz one veoma nekulturne i neobrazovane porodice. Tvoj otac me je juče uvredio!”

„To je sigurno bio neko drugi jer je moj otac mrtav već tri meseca – a Vi to sigurno znate jer Vam je on u stomaku. On više nije živ, pojeli ste ga za ručak. Kako može da Vas uvredi? On je mrtav!”

To je bila kap koja je prelila čašu. Lav je skočio i zgrabio ovcu. Držeći je svojim ostrim kandžama, rekao joj je: „Nemaš manire, nekulturna si, ne umeš da se ponašaš.”

Ovca mu je odgovorila: „Jednostavna je činjenica da je vreme za doručak. Samo me pojedite; nema potrebe da izmišljate izgovore.”

Ezop je svojim basnama uspeo da napravi čuda. Rekao je mnogo toga o čovekovoј prirodi.

Trudeći se da intenzivira svoju svest, buntovnik jednostavno živi život u trenutku, bez ikakve želje za dominacijom tokom života ili nakon smrti. U njemu nema nikakve žudnje za vlašću. On je naučnik duše – to mu je četvrta dimenzija. Baš kao što naučnik koristi sumnju, skepticizam i istraživanje, i on koristi iste te metode u svojoj unutrašnjoj potrazi. Nauka ih upotrebljava za objektivnu realnost; on ih upotrebljava za svoj subjektivni svet. Ali on ne osuđuje sumnju, ne osuđuje skepticizam, ne osuđuje nepokornost, ne osuđuje pristup realnosti koji se zasniva na nepoverenju. On u neistraženu teritoriju svog unutrašnjeg bića ulazi naoružan naučnim umom.

Njegova religija nije sujeverje – ona ima naučni karakter. Njegova religija ne predstavlja potragu za Bogom, jer ako na samom početku prihvati postojanje Boga, to znači da je prihvatio određeno verovanje, a to što je na samom početku prihvatio verovanje znači da mu je potraga od samog početka kontaminirana.

Buntovnik ulazi otvorenih očiju u svoj unutrašnji svet i pri tom nema nikakvu unapred formiranu ideju šta tačno traži. Tamo nastavlja

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

da oštri svoju inteligenciju, nastavlja da proširuje svoju tišinu i produbljuje svoju meditaciju, tako da mu se konačno otkriva ono što je skriveno u njemu. Ali nema nikakvu unapred obrazovanu ideju šta je to što tamo traži.

On je, u suštini, agnostik. Tu reč treba dobro zapamtiti jer ona opisuje jedno od njegovih osnovnih svojstava. Postoje teisti, oni veruju u Boga, zatim postoje ateisti, oni ne veruju u Boga, i postoje agnostici, koji jednostavno kažu: „Još uvek ne znamo. Tražićemo, istraživaćemo i videćemo šta će proizaći iz toga. Ništa ne možemo da tvrdimo pre nego što pretražimo svaki ćošak svog bića.” Buntovnik svoju potragu započinje rečima: „Ne znam.” Zato kažem da je on poput malog deteta – potpuno nevin.

Dva dečaka razmatrala su ideju da pobegnu od kuće.

„Ali ako nas očevi uhvate, prebiće nas”, rekao je jedan.

„E pa, onda ćemo im uzvratiti istom merom. Potući ćemo se s njima da bismo se odbranili”, rekao je drugi.

„Ali to ne smemo da uradimo, to je zabranjeno”, rekao je prvi dečak. „Biblija kaže da svako od nas mora da poštuje oca i majku.”

„U redu. Onda ti tuci mog oca, a ja ću tvog.”

Jedno nevino i jednostavno rešenje bez ikakvih teškoća!

Buntovnik ide kroz život s baš ovakvom dečačkom nevinošću, a nevinost je najtajanstvenija pojava. Ona otvara vrata svih životnih tajni.

Samo su buntovne osobe zaista revolucionarne i zaista religiozne. One ne stvaraju organizacije, ne stvaraju pokrete za svoje sledbenike, ne okupljaju pristalice, ne grade crkve.

Ali buntovnici ipak mogu biti saputnici: ponekad uživaju u tuđem društvu, vole da se zajedno igraju, da zajedno pevaju, da zajedno plaču i jecaju, da zajedno osećaju beskonačnost postojanja i večnost života. Mogu se povezati i stvoriti zajednicu u kojoj niko od njih nije primoran da se odrekne svoje individualnosti; naprotiv, zajednica buntovnika im okrepljuje individualnost, hrani je i pruža joj dostojanstvo i poštovanje.

Oproštaj sa prošlošću

Buntovnik prošlosti jednostavno kaže „zbogom”. To je neprekidan proces; stoga biti buntovnik podrazumeva da ste konstantno u buntu jer će svaki trenutak postati prošlost; svaki dan postaće deo prošlosti. Ne možete reći da je prošlost već na groblju jer se neprestano krećete kroz ono što će se već u sledećem trenutku pretvoriti u novu prošlost. Zato buntovnik mora da savlada novu veštinu: veštinu umiranja sa svakim trenutkom koji prođe da bi mogao da živi slobodno u novom trenutku koji dođe.

Šta je istinska pobuna? I u čemu je razlika između akcije i reakcije buntovnog ljudskog bića?

Prvo treba razjasniti razliku između pobune i revolucije.

Revolucija je organizovana težnja da se društvo silom promeni. Ali problem je u tome što se društvo ne može promeniti upotrebom sile, odnosno nasiljem, jer je to nasilje upravo žila kucavica ovog i ovakvog društva. Zbog toga su sve dosadašnje revolucije bile neuspešne i ne postoji šansa da ikada ijedna revolucija bude uspešna.

Pobuna je individualna i nenasilna, odnosno miroljubiva. Ona se rađa iz ljubavi. Nije usmerena protiv nečega, već za nešto. S druge strane, revolucija je rušilačke, a ne konstruktivne prirode, usmerena je protiv nečega, a ne za nešto. Ona je toliko obuzeta suprotstavljanjem da zaboravlja zbog čega je uopšte i nastao čitav ovaj

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

haos. Ona je gnev. Ali gnev ne može da stvori bolje društvo. Bunt nije usmeren protiv društva, već je usmeren ka stvaranju novog čoveka, novog čovečanstva.

Revolucija je borba protiv prošlosti.

Pobuna je meditacija za budućnost.

Pobuna proizlazi iz ljubavi, tišine, razumevanja, saosećanja – svih osobina koje osobu čine uzvišenom. Revolucija se zasniva na osobinama koje od čoveka prave životinju. S obzirom na to da je pobuna pojedinačne prirode, ona ne stvara nikakve veće sukobe i borbu. Društvo se ne oseća ugroženo zato što je pojedinac drugačiji od ostalih. Ali čak i zasebni takvi pojedinci koji meditiraju, vole i nadaju se novom svitanju mogu da stvore mogućnost nastanka novog društva. I samo njihovo prisustvo često je dovoljno da dođe do preobražaja drugih ljudi. Ne može se desiti da njihova ljubav zakaže – ljubav je uvek delotvorna. Njihovo razumevanje, inteligencija i saosećanje predodređeni su za neminovni uspeh.

Ali istinsku pobunu niko još nije ni pokušao da izvede. Revolucija deluje kao bolji izbor jer vam je protiv tako velikog društva potrebna velika organizacija. Ali onog trenutka kada se organizujete, postajete isti kao društvo protiv kojeg se borite. Postajete samo njegov odraz u ogledalu. Kada stojite ispred ogledala, figura koju vidite u njemu je vaša figura iako se nalazi naspram vas. Dakle, suprotstavljenost ne podrazumeva nužno i različitost. Staro društvo koristi nasilje, revolucionari takođe koriste nasilje. Staro društvo porobljava ljude, i revolucionari isto to čine. Staro društvo se oslanja na uverenja, revolucionari se takođe oslanjaju na uverenja. Uopšte nije bitno da li je u pitanju vera u Bibliju ili u *Kapital*.

Veoma je važno zapamtiti sledeće: ako revolucionari žele da pobeđu, moraju da budu nasilniji, lukaviji, pametniji, politički veštiji, okrutniji od starog društva, inače neće pobediti. Dakle, u ime revolucije izbija još veće nasilje i okrutnost; veće nasilje i okrutnost odnose pobeđu; revolucionari s vremenom zahtevaju sve više pokornosti, sve više ropstva. Sve dosadašnje revolucije tako su se odvijale; ne postoji nijedna kao izuzetak.

Pobuna je duhovni fenomen.

Ona nije usmerena protiv društva kao takvog; ona je jednostavno inteligencija koja ukazuje da je ovo konkretno društvo mrtvo, da

je nesposobno da rodi novo ljudsko biće, da je istrošeno i pohabano, da će uskoro biti na samoj granici globalnog samoubistva. Potrebno mu je saosećanje; nije mu potreban gnev.

Buntovnik može da učini samo jedno. On se neće organizovati jer čim se organizuje, odmah počinje da sledi iste obrasce ponašanja koje sledi i društvo kojem se suprotstavlja; odmah je primoran da sledi iste obrasce, da koristi isti jezik, da gradi iste društvene strukture koje staro društvo primenjuje već dugo vremena.

Postoji drevna kineska poslovice: „Imati lošeg prijatelja nije toliko loše kao imati lošeg neprijatelja.” Zvuči čudno, ali u njoj se krije velika mudrost – ako imate neprijatelja, u borbi protiv njega pre ili kasnije moraćete da koristite njegove taktike i strategije, nema drugog načina. Ako želite da ga pobedite, morate biti daleko ispred njega u njegovim metodama. Zato uvek kažem: prijatelje možete birati bez previše razmišljanja, ali neprijatelje morate birati veoma promišljeno i oprezno, jer će vam oni promeniti karakter.

Buntovnik nema neprijatelja. On samo ima viziju da je starom poretku došao kraj. I nema potrebe boriti se protiv takvog poretka; on već sam umire. Borba protiv njega samo bi mu udahnula život. Treba ga prosto ignorisati. Već je na izdisaju; umreće sam od sebe. Nemojte mu ubrizgavati energiju suprotstavljajući mu se.

Buntovnik može da učini samo jedno: može da se preobrazi u novog čoveka, može da postane otelotvorenje sopstvene vizije. To je jedini mogući dokaz da njegova vizija nije puki san. Buntovnik je taj koji svoju viziju mora da pretvori u stvarnost.

Želim da svi vi budete buntovnici.

Zato ne verujem u organizaciju. Ne želim da budete još samo jedna religija, još samo jedna ideologija u nizu, jer bi to bilo ponavljanje starih obrazaca ponašanja. Možete biti zajedno bez ikakvog uslovljavanja, bez ikakvih stega, već samo iz čistog prijateljstva. Umesto nadređene ideologije koja vam vlada životima, tu bi bila samo čista ljubav – jer biste bili na istom putu, putu otkrivanja sopstvenog bića, stazi koja vodi ka odgovoru na pitanje da li se vizija novog ljudskog bića može ostvariti ili ne. Možete se međusobno pomagati, podržavati i ohrabrivati.

Postoje trenuci kada su podrška i ohrabrenje neophodni jer promena, i to potpuna promena, uopšte nije lak posao. Um će mnogo

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

puta poželeti da se vrati svojim starim obrascima razmišljanja, starim navikama, i baš zato je potrebna komuna, baš tu leži njena osnovna svrha. Ona nije alternativni oblik društva, nije još jedna organizacija u nizu. Ona je nešto sasvim novo i drugačije. Predstavlja ljubavljku prožeto zajedništvo saputnika koji streme ka sopstvenom preobražaju. A kada pet hiljada ljudi zajedno radi na sebi, stvara se atmosfera ogromne podrške i ohrabrenja – tada ste sigurni da niste sami. I ako se pet hiljada ljudi trudi i pokušava, definitivno postoji nada. U takvom okruženju možete videti ljude iznad sebe, možete videti i ljude ispod sebe – možete ih videti na svakoj prečagi merdevina. Taj prizor vam sasvim jasno poručuje da i druga ljudska bića, baš poput vas, krče sebi put ka potpunom preobražaju. S vremenom taj napredak počinjete da doživljavate kao lični izazov – izazov da ne budete kukavica i slabić koji će da popusti i vrati se starim navikama. U takvom okruženju ne možete da se vratite starim navikama jer vas pet hiljada ljudi posmatra, i to veoma optimistično. Polazu velike nade u vas; vide da osvit nove zore nije daleko.

Da, sada je veoma mračno, ali ako želite da pronađete svetlost, ne smete da idete unazad. Da biste pronašli svetlost, morate da idete napred. Što je noć mračnija, to je svitanje bliže, a nekolicina je već uspela da dočeka jutro. Možete im videti odsjaj sunca u očima, možete videti kako se otvaraju pupoljci njihovih bića. Možete da osetite miris koji se sve više širi oko njih. Dakle, da bi i vama svanulo, treba vam samo još malo strpljenja, samo još malo hrabrosti.

Ali pobuna je, pre svega, individualne prirode. Buntovnici mogu živeti zajedno; mogu da stvore atmosferu, ambijent, „čistu zemlju” gde će buđenje biti olakšano. Ali oni nisu organizovani, nisu vezani ni za jedno uverenje. Oni su uvek slobodni pojedinci; svojevolljno su izabrali da se pridruže tim tragačima za svitanjem.

Pitate me: „Koja je razlika između akcije i reakcije što se tiče buntovnika?” Buntovnik nema reakciju, on ima samo akciju. Revolucionar ima samo reakciju, nema nikakvu akciju. Ova razlika veoma je bitna.

Pre nekoliko dana primio sam pismo od starice koja je predsednica Američke asocijacije ateista. Ona mora da je najstariji ateista na čitavom svetu jer sam poznavao čoveka iz Indije po imenu Gora, koji joj je bio sledbenik, a i sam je bio veoma star. Ona je u mnogim

državama osnivala udruženja ateista. Kada je čula da sam u nekoj televizijskoj emisiji rekao da Bog ne postoji, bila je neizmerno srećna. Napisala mi je pismo u kojem je, između ostalog, stajalo: „Vi ste svakako veoma hrabar čovek. Iako sam prilično stara, volela bih da dođem da se upoznamo i popričamo.”

Rekao sam sekretarici da joj napiše da je dobrodošla, ali da mora da shvati da nisam ateista: „Ako dođe ovde misleći da sam ateista zato što sam izjavio da Bog ne postoji, biće razočarana. Bolje je da to odmah razjasnimo.”

Za mene je ateizam reakcija, reakcija na teizam. Postoje ljudi koji veruju u Boga; ima ih na milione. Nekoliko ljudi reaguje na to i počne da *ne veruje* u Boga. To je reakcija. To možete lako proveriti jednostavnim metodom. Ako bi svi teisti nestali, ako na svetu uopšte ne bi bilo teizma, da li bi postojali ateisti? Oni su prateća pojava, dolaze drugi po redu, prosto su reakcija. Kada ne postoje religije i kada niko ne govori da postoji Bog, koja je poenta neverovanja u Boga? Oni koji bi se tada izjašnjavali kao nevernici izgledali bi pomalo smešno. Sa smrću teizma, automatski umire i ateizam. To znači da je on bio samo senka, nije bio stvarnost sam po sebi. Reakcija je senka.

Kada kažem da ne postoji Bog, ne kažem da ne verujem u Boga, jer je i za neverovanje potreban Bog. Bilo da verujete, bilo da ne verujete, to je pristup koji ste izabrali, ali za oba pristupa potreban je Bog. Potreban je teistima, potreban je i ateistima. Ja jednostavno kažem da Bog ne postoji, da nikada nije ni postojao. Greše i svi teisti i svi ateisti. Nisu u pravu ni oni koji veruju, ni oni koji ne veruju.

Ne mislim da će starica doći. Voleo bih da dođe, jer možda nikada u životu nije srela čoveka koji nije ni teista ni ateista. Bog ne postoji, te je stoga besmisleno biti bilo šta od toga. Jednostavno mislim da je to glupo: ako Bog ne postoji, onda ljudi traće sopstvene živote formirajući ateistička udruženja širom sveta. To je čisto gubljenje vremena! Ako Bog ne postoji, zašto se onda baviti njime? Međutim, to joj je postao čitav život. Samo osporavanje, poricanje, neverovanje nikoga ne može dovesti do blaženstva.

Moja tvrdnja da ne postoji Bog predstavlja akciju, a ne reakciju. Ja se ne protivim ničemu; samo dajem izraz sopstvenom iskustvu. Tražio sam Boga unutar sebe i nisam ga pronašao. Umesto njega,

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

našao sam bogolikost, našao sam večnu svest. Pronašao sam besmrtnost, pronašao sam večno svetlo, ali ne i Boga.

Mislim da toj ženi nikada nije palo na pamet da se zagleda u sebe. Ona se jednostavno bori protiv teista. Ti teisti su idioti; boreći se protiv njih neizbežno je da i sami postanete idioti. Reakcija vas ne može odvesti dalje od onih na koje reagujete.

Revolucionar je reakcionar. On je protiv društva; on je protiv njegove ekonomske strukture, protiv njegovog političkog puta. On je protiv svega i svačega – čitav život mu je negativan. Život mu se zasniva na protivljenju ovome, na protivljenju onome; u životu revolucionara ima toliko mnogo „ne”. Ali ne može se život blagoslova, sreće i blaženstva zasnivati na hiljadu „ne”.

Jedno „da” daleko je moćnije od hiljadu „ne”. „Ne” je prazno. Ono pokazuje vaš bes, pokazuje vašu nasilnost, pokazuje vašu destruktivnost, ali ne pokazuje da imate išta kreativno da doprinesete životu i postojanju.

Akcija predstavlja nešto što nije vezano ni za šta drugo, već proizlazi iz vaše sopstvene tišine, iz vaše sopstvene spontanosti. Buntovnik ne zna za reakciju, on poznaje samo akciju. Akcija znači „da”.

Buntovnik stvara; on rađa sebe. Postaje novi čovek, najavljuje novo doba. Otvara se ka svim mogućnostima, dozvoljava sebi da pristupi nepoznatim dimenzijama. On nije ni protiv koga, jednostavno raste, baš kao što ružin grm raste. Mislite li da on raste nasuprot kamenju? Mislite li da se tim rastom protivi ikome? On raste, ali ne kao reakcija; raste zato što je rast njegova priroda. Raste da procveta, da ostvari svoj potencijal. To je proces ostvarivanja.

Akcija predstavlja proces ostvarivanja. Reakcija je jednostavno mržnja, bes, ljubomora, nasilje, destruktivnost. To nisu osobine koje treba vrednovati. Dakle, u mojoj viziji, revolucionar nema nikakvu vrednost, ima je samo buntovnik. I možete jasno da vidite... Sokrat nije revolucionar, već buntovnik. Gautama Buda nije revolucionar, on je buntovnik. Heraklit nije revolucionar, i on je buntovnik. A oni su najviše visine do kojih je dospelo čovečanstvo.

Revolucionari su na istom tlu, na istom nivou kao i oni kojima se suprotstavljaju. Moraju da budu na istom nivou kako bi se mogli boriti protiv njih. Buntovnik se ne bori ni protiv koga. On sebe oslobađa kako bi mogao da raste, ide ka svojoj sudbini. Buntovnik

poseduje lepotu; revolucionar je politički, društveni kriminalac. Buntovnik je jedini uzvišeni čovek, jedini svetac.

Ali onog trenutka kada počnete da organizujete bunt, menjate mu karakter; on se tada pretvara u revoluciju. Više nije ista pojava. Zato iznova i iznova moram da insistiram. Težnja za organizacijom je duboko ukorenjena zato što postoji već milionima godina. A treba imati petlju da biste bili sami.

Možete biti sami, ali možete biti i zajedno s ljudima koji takođe pokušavaju da budu sami. Vaše zajedništvo samo je prijateljstvo među saputnicima. Nema nikakvih uslovljavanja. To zajedništvo ne čini vas hrišćanima, hindusima ili budistima. Ostajete svoji, vaš saputnik takođe ostaje veran sebi. Jedini obzir koji se očekuje od sanjasina: nemojte da uništite dostojanstvo druge osobe. Ta osoba je za postojanje jednako važna kao i vi. Nema potrebe da ikome namećete svoje ideje. Ko ste vi uopšte? Na osnovu kog autoriteta imate pravo da namećete svoje ideje drugima? Možete da delite, možete da pričate, možete da otvorite srce. A ako ostali osećaju da im nešto od toga odgovara i izaberu to, to će biti njihova odluka, a ne vaše nametanje.

Revolucionari pokušavaju da nametnu svoje ideje drugima. Oni rade isto ono što su radile stare religije. Zato ja komunizam svrstavam među religije; nema suštinske razlike. Nije bitno to što komunizam ne podrazumeva veru u Boga, jer postoje stare religije koje je takođe ne podrazumevaju: budizam ne podrazumeva, džainizam je takođe ne uključuje. Dakle, to nije kriterijum. Religija je nešto što pokušavate da nametnete drugima. To je pokušaj da se preobrate ljudi; uvek je misionarskog karaktera.

Buntovnik nikada nije misionar, on je uvek prijatelj. Može vas pozvati u svoje najdublje biće i, ako tamo vidite nešto što vam odgovara, nešto što vam je od koristi, nešto što će vam nahraniti biće, što će vam olakšati potragu, možete to da prihvatite. Ali to prihvatanje zasnivaće se na vašem slobodnom izboru – tu niko ne pokušava da vas preobrati. I baš tako treba da bude u komuni. Šta god da vam kažem, niste u obavezi da poverujete u to. Dovoljno je samo da budete dostupni i otvoreni za ono što vam govorim kako biste mogli sami da odlučite. Odluka mora biti vaša. A ako vam to odgovara, ako vam to iznenada zazvuči poznato u srcu, ja

ŽIVETI PO SOPSTVENIM PRAVILIMA

više nisam odgovoran: poznato je u *vašem* srcu. Ali ako vam to ne odgovara, moja ljubav prema vama ostaje ista, jer ona ne zavisi od toga da li sam vas preobratio ili nisam.

Zapravo, svaka jedinka treba da bude posebna. To je povlastica ljudskih bića – biti poseban. Sve religije, sve političke ideologije pokušale su da unište tu privilegiju. Ja želim da je podržim i podstaknem. Vaša individualnost ne sme da bude ugrožena ni zbog čega. Vaša sloboda je apsolutna i predstavlja najvišu vrednost.

Možete li da kažete nešto više o nasilju kao izrazu pobune?

Nasilje nikada ne može biti deo buntovnog duha iz jednostavnog razloga što nasilje predstavlja čitavu prošlost čovečanstva, a buntovnik želi da raskine sa prošlošću. Nasilje je milenijumima bilo način života. Posredno ili neposredno, živeli smo pod uticajem nasilja. Sve naše vojske, policije, zatvori, sve naše sudije, ratovi, takozvane velike religije, svi su oni živeli u nasilju. A nasilje, svedeno na svoju suštinu, predstavlja nepoštovanje života.

Za mene, religiozna osoba, religiozna svest, nije ništa drugo do duboko poštovanje prema samom životu – jer ne postoji Bog izvan života, ne postoji raj izvan svesti. Nasilje je povreda i života i svesti; ono je rušilačke prirode.

Buntovnik je stvaralac; čitava njegova filozofija zasniva se na kreativnosti. Predugo smo živeli u destruktivnosti, i šta smo postigli? Zato sam povukao jasnu liniju između buntovnika i reakcionara. Takođe sam razdvojio buntovnika i revolucionara.

Reakcionar je najniža kategorija. On nikada sebe ne može odvojiti od prošlosti. Prošlost mu je orijentir; on reaguje protiv nje. Ali bilo da ste protiv nje ili za nju, ona ostaje vaša referenca, vaš kontekst.

Revolucionar je na malo višem stupnju od reakcionara. Jer pored toga što reaguje, on ima i snove o budućnosti, ima svoje utopije. Ali kada je nasilje u pitanju, revolucionar već vekovima misli da se ispravni ciljevi mogu postići pogrešnim sredstvima. Ja osporavam to gledište. Ispravni ciljevi mogu se postići samo ispravnim sredstvima. Nasilje ne može dovesti do miroljubivog i spokojnog čovečanstva punog ljubavi. Tada bi mu nasilje bilo u korenu; otrovalo bi čitavu društvenu superstrukturu.